

De Hidjazspoorlijn moest de bedevaart naar Mekka makkelijker maken

Woestijn-trein

Ooit reed er een trein tussen Damascus en Medina. Het Ottomaanse Rijk legde de spoorlijn begin vorige eeuw aan. Binnen tien jaar raakte de 1300 kilometer lange verbinding in onbruik. Maar er gloort hoop.

TEKST: RIK KUIPER

Dagentocht
Op enkele stukken van de Hidjazspoorlijn rijden nog treinen, zoals hier ten zuiden van Amman, de hoofdstad van Jordanië. In 1908 duurde de reis van Damascus naar Medina volgens het spoorboekje 2,5 dag. Maar regelmatig had de trein vertraging, en arriveerde hij pas na 3 of 4 dagen.

De Hidjazspoorlijn

De Hidjazspoorlijn verbindt de Syrische hoofdstad Damascus met het Saoedische Medina. Het plan om ook het laatste stuk naar Mekka aan te leggen, is nooit uitgevoerd. Een oost-westtak naar de havenstad Haifa kwam er wel. De noord-zuidtak is 1302 kilometer lang, waarvan zo'n 1000 kilometer door de woestijn loopt. In 1908 reed de eerste trein. De spoorlijn moest de hadj vereenvoudigen, de bedevaart naar Mekka. Zonder trein duurde het rond 1900 40 dagen om van Damascus in Mekka te komen. Het ruwe terrein, de temperaturen tot wel 50 graden Celsius, het tekort aan drinkwater en de vele

overvallen maakten het een barre tocht. Ook moest het spoor de handel bevorderen. En het kon dienen om troepen te verplaatsen.

Wanneer gaat de volgende?

De Zwitserse archeoloog Ueli Bellwald vestigde zich in 1994 in Jordanië. Daar houdt hij zich bezig met de opgravingen bij Petra, een oude stad die deels uit rotsen is uitgehakt. Nu wil hij de Hijzaspoorlijn in ere herstellen. Inclusief stoomlocomotieven en originele wagons.

Archeoloog Ueli Bellwald heeft grootse plannen.

gaan in de buurlanden.'

Wat is het lastigste?
'De financiering. We denken dat de restauratie van het spoor in Jordanië zo'n 12 miljoen euro kost. Inclusief treinen en stationsgebouwen.'

Wanneer moet de eerste trein rijden tussen Damascus en Medina?
'Sinds september kunnen toeristen tussen Damascus en Akaba reizen. Hopelijk is het spoor in Jordanië en Syrië in 2012 gereed. Het herstel van het tracé in Saoedi-Arabië is ingewikkelder. We weten nog niet zeker of de Saoedische regering wil meedoen aan het project.'

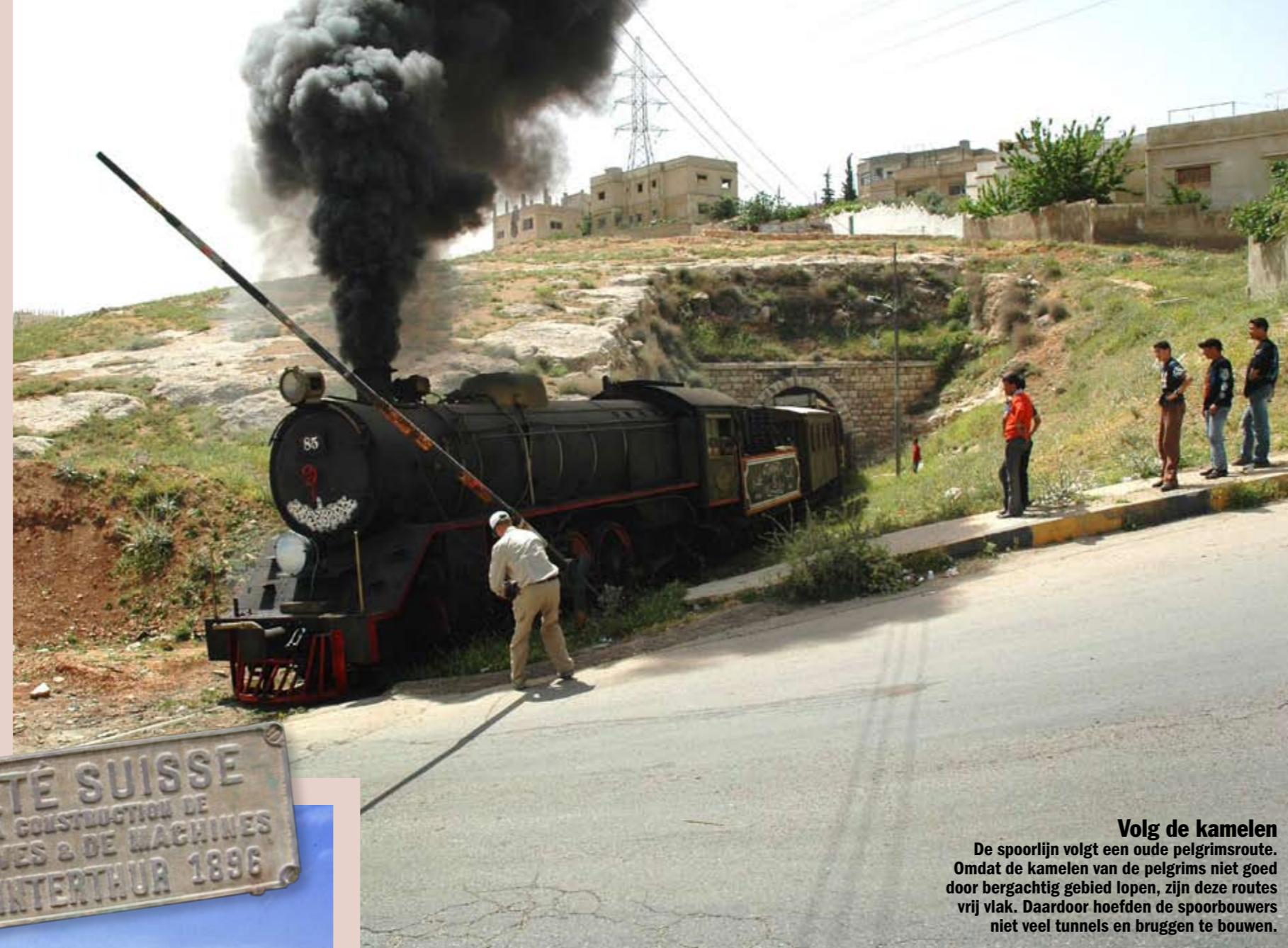
Ueli Bellwald in levende lijve zien? Hij spreekt op 12 mei op PINC in Zeist. Meer informatie: www.pinc.nl

Wat maakt de spoorlijn zo bijzonder?

'De lijn is een tijd vergeten. Daardoor is alles nog in de oorspronkelijke staat.'

Eerdere pogingen de lijn in ere te herstellen mislukten.

'Het probleem is dat de lijn sinds de ineenstorting van het Ottomaanse Rijk grensoverschrijdend is. We gaan dit keer beginnen met het herstel van het tracé in Jordanië. Als dat een succes wordt, kunnen we verder

Zwitsers stel

De locomotieven op de Hijzaspoorweg kwamen allemaal uit Europa. Voor de wagons gold hetzelfde. De moskeewagen (getooid met een kleine minaret) werd wel in het Ottomaanse Rijk gemaakt.

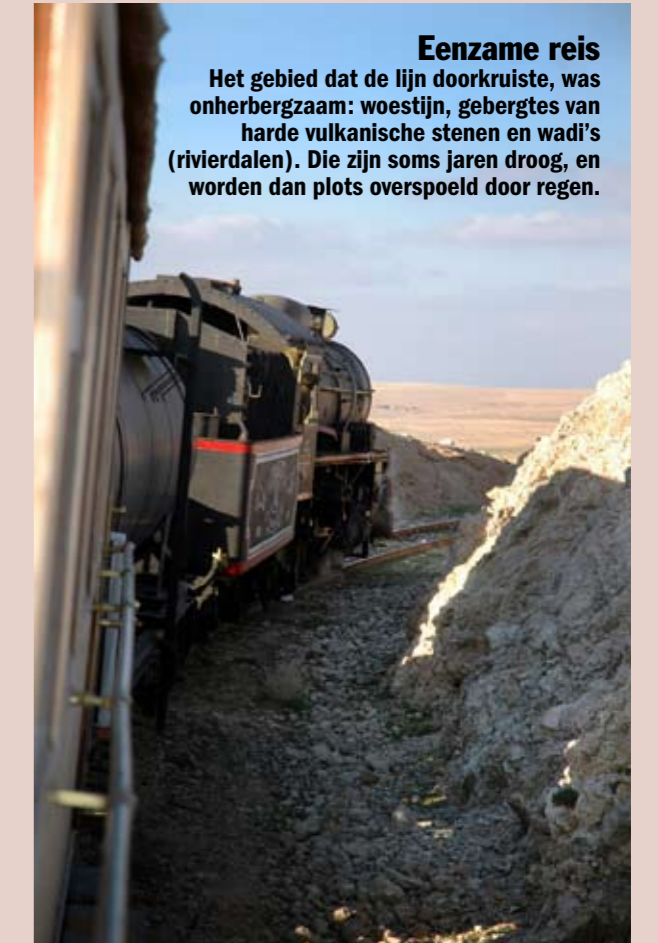

Spartaanse stop
Bij de spartaans ingerichte woestijnstations konden de treinen elkaar passeren. Voor de rest was het enkelspoor.

Verstopperje spelen
Grote stukken van de spoorlijn raakten na WO I in onbruik. Materieel bleef werkloos staan, zoals deze locomotief in de Syrische hoofdstad Damascus.

De honderd jaar oude spoorlijn is nog in oorspronkelijke staat

Eenzame reis
Het gebied dat de lijn doorkruiste, was onherbergzaam: woestijn, gebergtes van harde vulkanische stenen en wadi's (rivierdalen). Die zijn soms jaren droog, en worden dan plots overspoeld door regen.

Volg de kamelen

De spoorlijn volgt een oude pelgrimsroute. Omdat de kamelen van de pelgrims niet goed door bergachtig gebied lopen, zijn deze routes vrij vlak. Daardoor hoefden de spoorbouwers niet veel tunnels en bruggen te bouwen.

Rijdend kamperen
Reizigers van deze wagon hadden geluk. Tijdens de bedevaart reisden andere Mekka'gangers in open goederenwagons. Soms mochten ze daar hun tent opzetten.

Lawrence of Arabia maakte er een sport van om aanslagen te plegen op de spoorlijn

Smal spoor

De spoorstaven van de Hijzspoorlijn liggen slechts 1050 millimeter uit elkaar. In spoorjargon heet dit 'smal spoor'. Daardoor kunnen scherpere bochten gemaakt worden, wat handig is in de bergen. Ter vergelijking: in Nederland liggen de rails 1435 millimeter uit elkaar.

Lawrence de Spoorbaansloper

De Hijzspoorlijn speelde een belangrijke rol bij de Arabische opstand (1916-1918). De sjarif van Mekka, die leider was van de streek Hijjaz, keerde zich tegen het Ottomaanse Rijk dat zijn gebied overheerste. Hij kreeg daarbij steun van de Britten. Officier Thomas Edward Lawrence (1888-1935) had hierbij een spilfunctie. Met de Arabieren pleegde hij aanslagen op de Hijzspoorlijn. Die werd vooral gebruikt om de Turkse (Ottomaanse) soldaten te verplaatsen en te bevoorraden. Met weinig mensen wisten de guerrilla's de talrijkere Turken een fikse klap toe te dienen. Over het leven van Thomas Lawrence werd de film *Lawrence of Arabia* (1962) gemaakt.

Overtollige wielen

Overall langs de spoorlijn zijn restanten te vinden die herinneren aan de glorie dagen.

Verzorging

Technici moeten de locomotieven goed verzorgen, want de omstandigheden zijn niet gunstig. De machinerie raakt gauw vol met stof en zand.

MEER INFORMATIE

The Hejaz Railway, James Nicholson, Stacey International (2005): <http://tinyurl.com/d3zkk8>: uitgebreide website met veel oude foto's van de spoorlijn.

Waterkracht

De locomotief wordt bijgevuld met water. Door dit water op te warmen, ontstaat stoom. Die drijft de stoommachine op de locomotief aan.